CIRCUMSTÀNCIES

PERE QUART

A Joan Cendrós, record de

— Gener del 1968

Nadal 1968

ABCDEFG
HIJKLMN
OPQRSTU
VWXYZ
CATALUNYA

Carles Sindreu NADAL 1968

Passeig de Gràcia 80, baixos.

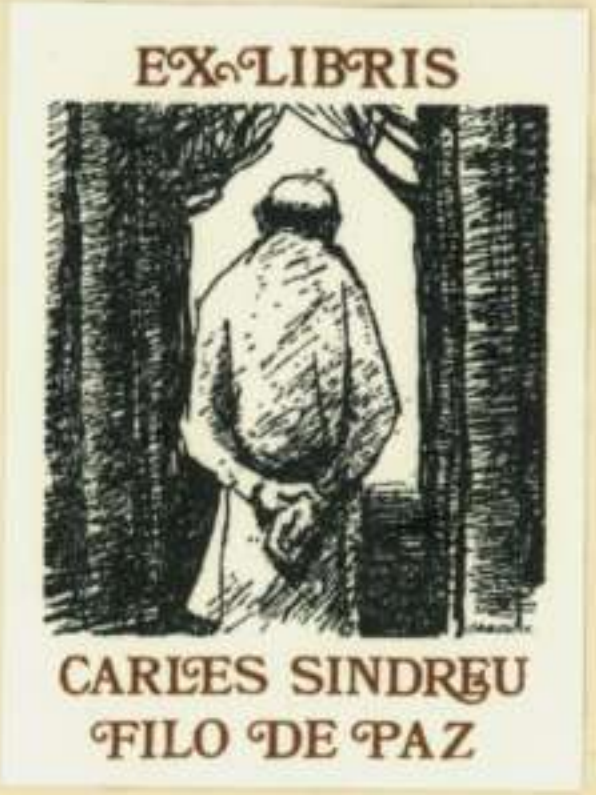

PERE QUART

CIRCUMSTÀNCIES

Els poemes són precedits
d'una dedicatòria de Joan B. Cendrós,
un pròleg de Joan Oliver
i unes «Notes provisionals sobre poesia» de l'autor

A la coberta un dibuix d'Antoni Tàpies

BARCELONA NADAL DE 1968

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

Aquesta edició especial del llibre de

Pere Quart

CIRCUMSTÀNCIES

consta de 300 exemplars en paper de fil Guarro, numerats i signats per l'autor, tots els quals són exclusivament destinats a ser oferts, com a christmas, als familiars i amics de Joan B. Cendrós.

171

Pere Quart

ALS MEUS VELLS I NOUS AMICS

Com tots sabeu, cada any per aquestes festes nadalenques em plau de saludar i felicitar els familiars i amics amb un Christmas al qual procuro d'infondre una nota de viva catalanitat, d'acord amb els meus profunds sentiments d'afecció envers el nostre país i els seus homes eminents. Per això, al llarg d'aquests darrers Nadals i Caps d'Any, he commemorat, per a satisfacció vostra i meva, fets remarcables de la història nacional o he ofert mostres del geni de grans artistes i poetes catalans o amics de Catalunya: Picasso, Miró, Clavé, Carner, Maragall, García Lorca...

Per aquest camí he establert sense adonar-me'n una petita tradició familiar i amical i he acabat sentint-me responsable de la seva persistència, tot pensant que uns centenars de compatricis esperen cada any la meva especial felicitació, la qual cosa m'obliga, certament de molt bon grat, a cercar a cada nova avinentesa un tema, un motiu, una manifestació diferent, però que respongui sempre al

MEU DELER D'ENALTIR ELS MÈRITS I LA SIGNIFICACIÓ D'HOMES I DE FETS ENTRANYATS A LA NOSTRA VIDA COL·LECTIVA.

I HEUS AQUÍ QUE AQUEST ANY, TOT BENEFICIANT-ME DE LA MEVA CONDICIÓ D'EDITOR, HE TINGUT LA SORT DE PODER TRIAR I OBTENIR ALLÒ QUE HE CREGUT MÉS ADEQUAT A LA SITUACIÓ QUE TRAVESSA EL NOSTRE PAÍS I TOT EL MÓN: UNA EDICIÓ EXCLUSIVA I ANTICIPADA DEL PRESENT RECULL DE POEMES, «CIRCUMSTÀNCIES», QUE MOLT AVIAT APAREIXERÀ EN EDICIÓ COMERCIAL. L'OBRA ÉS ENRIQUIDA, ENCARA, AMB LA REPRODUCCIÓ D'UN DIBUIX INÈDIT D'ANTONI TÀPIES, EL MÉS REPRESENTATIU DELS NOSTRES PINTORS DE LA NOVA ESCOLA.

ESTIC CONVENÇUT QUE EL MEU CHRISTMAS D'ENGUANY COMPLEIX A LA PERFECCIÓ LA DOBLE FINALITAT PERSEGUIDA: OFERIR UNA OBRA DE QUALITAT I GENUÏNAMENT CATALANA I CELEBRAR EL NOM D'UN ESCRIPTOR EXTRAORDINARI: PERE QUART, UN POETA —I UN HOME— QUE, A PARER MEU, EXPRESSA I ENCARNA AVUI, COM CAP ALTRE, AMB CORATGE, CRUESA I ORIGINALITAT, LES INQUIETUDS, LES CRISIS I, AL CAPDAVALL I MALGRAT TOT, LES ESPERANCES DE LA CATALUNYA ACTUAL.

EXCUSES

HEUS aquí un recull de versos de circumstàncies, com el seu títol tan descaradament proclama (bé que em pregunto: ¿per ventura no són circumstancials tots els versos i tantes d'altres obres dels homes?). Poemes tot just o només per ocasió poètics, més poc bonics que mai, a vegades formulats a raig de màquina sota una impressió suscitada per una notícia, una lectura, una conversa. Notes sovint força anecdòtiques, potser massa personals o massa òbvies, no gaire elaborades; per bé que genuïnes. També composicions escrites sobre comanda, la qual cosa no vol pas dir fetes a contracor, o per quedar bé, ans al contrari: estimulades per la certesa d'una compartició moderadament plural.

Ara bé: un recull, sí que ho és, aquest llibret, i sense cap reserva. Gairebé diria un ramassage. *Res de tria, doncs, i menys encara d'antologia. El quadern aplega simplement els versos escrits pel poeta durant els darrers sis anys.*

No poques d'aquestes peces són dures, depressives, ingrates, bàrbares a estones, com si obeïssin a ressenti-

ments incivils o a humors negres; però, al cap i a la fi, suposo, tolerables. Nues de tota esplendor, més d'un cop quasi pamflets ritmats. Perquè encara no em sento decantat a donar la raó al nostre Marià Manent i als qui, com ell, professen i cultiven, força contra corrent, una poesia rimada, mesurada, elegant i fins i tot exquisida de fons i de forma, i abistòrica. Més val un bon pamflet que un mal poema, entesos. Tanmateix, les condicions externes encara ens cenyeixen i ens castiguen massa i els libelli *continuen tenint mala premsa; el suposat poeta ha de recórrer a l'enganyifa de les ratlles curtes per no desvetllar la curiositat dels burots. Però no és pas aquest el mòbil determinant: en el cas d'ara, com en els immediatament anteriors, l'autor diu o prova de dir —li cal dir—, interpreta i modula a la seva manera, part d'allò que honradament pensa sobre certes realitats circumdants, sobre l'home actual, sobre ell mateix. El seu estil és encara aquest. No pretén d'escandalitzar ningú, ni de seguir una moda que afalagui o no decebi una clientela. El poeta ha demostrat que podia intentar de rompre motlles i d'obrir passos per estrets que fossin, en un impuls voluntari, en el qual, d'arrencada, es barrejaven, potser sí, la intuïció i la consciència —i en aquest punt l'abona la crítica més lúcida i més atenta.*

Una altra nota resulta de la consideració del contingut d'aquest quadern: el dubte religiós —concretament cristià— en què es debat el poeta. El problema continua oferint un petit nucli irreductible, torbador, amb senyals

positius al seu entorn, bé que minats per refusos essencials. El producte és vacillant, naturalment, i incomplet, com llançat de bursada, però tenaç i, en bé o en mal, autèntic. La figura històrica de Jesús, per exemple, inquieta, atreu, fascina. Però la fe del poeta és massa humana i es corromp instantàniament en xocar amb la irracionalitat del sobrenatural. Malauradament la seva crisi particular no s'alleuja amb simples reformes, és a dir, amb restitucions, canvis, destillació de formes. *Al cap i a la fi, aquesta fe deu ser a penes una tendència tal vegada d'arrels atàviques o mimètiques, un fruit del contagi, de l'exemple, de l'autoritat; o una sonda que hom eleva o enfonsa una mica a l'atzar, desesperadament, en defecte de tota altra operació en principi satisfactòria o prometedora; espurna viva però no apta, sembla, a l'abrandament.*

Hom cerca, a manca de l'altra, la també prou revessa pau interior. A més de delir-se per una convivència afectuosa i sana, per una participació general en els goigs i els dolors de la terra, hom anhela d'instal·lar-se en una creença segura i caminar, ni que fos ranquejant, cap a un horitzó, que donessin —l'una i l'altre— un sentit transcendent i final a la nostra lluita en comunitat. Aquest és el gran projecte. I també, penso jo, el gran conflicte; el qual es mantindrà ben test després que el món haurà resolt si més no els destrets de la guerra i de l'odi cruent, i de la misèria extrema de milers de milions de criatures —cosa possible, aquesta última, i per tant

inajornable; abandoneu, si us plau, la cursa dels armaments i, per al temps que calgui, la grandiosa i petulant temptativa de colonització extraplanetària. No fer-ho és criminal, simplement.

Davant aquestes circumstàncies el poeta —i l'home vell i poc reeixit que el suporta— experimenta entranyablement impotència i vergonya, resta més escèptic que mai, i perplex, fastiguejat; també, no cal dir-ho, accepta el seu necessàriament modest tant de culpa. I, vist el seu estat, només troba un camí d'aparença decorosa: la deserció en el silenci i l'ombra (mentre, trist consol, considera que l'aventura de l'home tot just comença i no admet judicis, sinó que requereix indefinidament esforç i esperança, passi el que passi). Però, incapaç de rçsistir la temptació de la paraula, ni que sigui pronunciada amb veu curta, s'explica, xerra, fantasieja i al capdavall cau sovint en el sarcasme, la forma més barroera del moralisme; els cards no lleven raïms.

Ça com lla, i tornant a la poquedat del present llibre, només vull afegir que aquesta vegada l'autor en tindria prou amb la tàcita comprensió dels vells amics i amb el respecte curiós d'uns possibles lectors desprevinguts. Si més no.

JOAN OLIVER

Calella de Palafrugell, maig de 1968.

DEDICO AQUESTS VERSOS
A UN PRESUMPTE CATALÀ DEL 2068
AMB L'ESPERANÇA (VACIL·LANT)
QUE JA ELS TROBARIA EXTEMPORANIS

NOTES PROVISIONALS SOBRE POESIA

No oblidem que el pensament i la paraula —i la poesia— són eines, crosses, expedients amb què hom pretén de suplir defectes. El preu —un acompte— de la tal vegada inassolible hominització integral. La vida pròpiament dita se'n podria ben passar.

La poesia és un assaig, un projecte en moviment il·limitat, com el mateix home. La meta i l'enemic de l'una i de l'altre és, doncs, la perfecció.

L'activitat poètica sembla ser un dels resultats sensibles de les friccions de l'home amb els fenòmens que el rodegen: els altres, els fets, les imatges, les idees. Manca d'ajust i de lubricant. Si elevem el punt de mira, la poesia és una crida o una resposta (els crits de les bèsties a la selva). Necessitat de relació, d'amor, de respecte, d'assistència; amb les inevitables dosis de líbido i de vanitat. En definitiva, fruit de les deficiències, de les insuficiències, de les lesions del subjecte.

Respectem el poeta que s'afanya a disfressar d'orgull o de rebel·lia la soledat i la feblesa pròpies de l'ofici.

El poeta és responsable com un ciutadà qualsevol, però caldria que restés sempre innocent.

Avui, els artistes, el mateix poeta, han de crear a pocs anys vista. Viure al dia. La posteritat cada cop s'encongeix més.

Poetes altrament assenyats no reculen davant el risc de caure en el profetisme. Parlen en plural, com el papa de Roma o el mariscal Pétain.

És trist de verificar que, en el nostre temps, les negacions solen ser més sinceres i són més operatives que les afirmacions.

No us fieu del poeta que no gosa desafiar el ridícul.

Les confessions del bon poeta poden ser agençades, però no són mai sacrílegues.

Reivindiquem el dret a errar i a contradir-nos.

La poesia, com la música, hauria de tendir —pausadament, però ansiosament— al silenci. Un silenci prenyat, com deia no sé qui. Tanmateix, pocs se n'acontentarien.

«...i és plena de virtuts inconegudes.» I també de vicis inconeguts, llamps!

Tot poeta és un pedant per definició. Procurem de contrapesar aquesta servitud amb declaracions senzilles, clares, genuïnes i fraternes. Encara que siguin coents o aflictives.

Francament, ja no suporto sense angúnia la poesia contemporània de to *noble,* d'aparences magistrals, de ressons clàssics.

Potser per raons circumstancials, ara com ara, trobo més *poesia* en una simplicíssima cançó d'en Raimon que en una densa i sàvia elegia de Carles Riba. Ho confesso amb no poca nostàlgia.

Ara més que mai, la poesia —de tan rància i gloriosa ascendència, sembla— és un art menor, mínim; més encara: caduc, arraconat, gairebé clandestí. Però, gràcies potser a tanta degradació, resta un quefer lliure, gratuït, desinteressat. Excepció potser única. Deixem, doncs, que la poesia, en el seu afany de sobreviure i de fer-se sentir, pretereixi les regles i la recerca de la *bellesa*. I fins i tot les bones maneres, si cal. Aquest serà, de passada, en molts casos, el premi del poeta, raríssim ocell.

Tots els vocables del Diccionari són poètics.

P. Q.

EDAT ANTIGA

Em sembla recordar que era feliç.
Parlo d'uns temps senzills,
dels meus sis, set, vuit anys, la bona edat.
Tot natural, tot ric al meu entorn.
La petjada dels mals s'esborrava de pressa:
els renys, la llei del pare,
que ens dispensà,
quasi sempre de lluny,
un amor tan adust, tan ferreny
i al capdavall tan just! —dic ara.
Implacable en el blasme i en els petits càstigs,
amb caigudes, però, en la promesa
i en el premi, sobtat i de retop
—la mare,
serena, borrosa mitjancera—,
com un jahvè afeblit, de tant en tant,
pel seu orgull de creador,
que s'emmiralla en els plançons,
fins i tot en llurs falliments.

Quart entre molts germans,
jo era el més fort, i l'inventor de jocs,
i el més aspre també.

Regnàvem al jardí, a la galeria,
lliures de protecció visible.
Només l'enorme terranova
deferent, en repòs com un lleó de bronze,
ens veia fer i desfer
en la concòrdia, en la discòrdia,
en la impaciència cridanera,
en la complicitat quieta
d'esbarjos sedentaris, de conxorxa,
o en el salt i la cursa,
en la grimpada i en la tombarella.

La carn no polluïda,
els sentits i la ment en bon aprenentatge,
jo alenava, vivia,
flamant, lleuger de dies.
No era covard encara, tampoc tímid.
Poruc a estones, sí;
i un xic cruel amb les bestioles:
borinots, papallones, cap-grossos.
També passava ràbies per un capritx vedat
i aleshores sofria en secret i a les fosques.
Però els danys, com he dit, eren ràpids.
Desconeixia la mentida, la rancúnia,
l'enveja, la cobdícia
—pecats jussans entre els més baixos.
Petita vida esbatanada,
sense el llast de les zones secretes.

La institutriu, fadrina beneita,
marcida pel desús o monja sense vots,
ens inculcava
escarrassadament les beceroles
amb mansuetud sovint mal corresposta.
I per domar-nos ens contava històries:
la mala sort d'Abel,
el primer sant —ens deia;
la vida de les verges més lirones
o les paraules —inventades—
de Jesús als infants.
Tot ho puntava i ho comava,
ho endolcia i ho refistolava,
com les labors i les llaminadures,
tan cursis, de convent.
A les nostres preguntes
somreia, reia tènuement
o s'escandalitzava, melindrosa.
Però se'ns feia seus, ben cert,
i admiràvem la màgia
d'aquell art viciat per la innocència imbècil.

Dels germans, el més gran era una noia.
Jo la veia bonica, cara d'àngel,
porcellana viva:
mans blanques, primoteres i ungles netes.
Els ulls rodons, brillants, tan límpids
i de pupilles fondes i amb misteri.

I ja llegia llibres tota sola,
sense moure els llavis.
Un dia m'acaricià els cabells
—jo, l'únic, no sé pas per què,
els duia llargs, de patge.
I un altre dia, a soles ella i jo,
em féu un sermó agre
per haver respostejat a l'àvia,
fins que vaig dir:
«No hi tornaré, me'n penedeixo».
Justa de nom, també de fets,
plena de seny i un poc altiva.
I tots la respectàvem, fins el pare.

Al peu de la cascada gran, de pedra tosca,
amb molsa, créixens, picardies
—i dalt una balmeta
amb una Verge blanca i blava—,
hi havia un bassó amb peixos de colors.
I feia temps que jo em delia de pescar-los.
(Vaig complicar dos dels germans
en tan lletja empresa.)
Amb un caixó de fusta,
sense tapa ni cul,
provàvem d'aïllar-los, de sobtada,
entre els quatre costats,
inútilment.
Però un cop, quasi prou amatents,

esclafàrem la cua, i més, del gros
—un de rosat i ulls rojos,
i amb nom i tot: la Pastanaga.
La ferida sagnà
i el peix nedava de gairell.
Ens esveràrem tant,
que vam córrer a confessar la malifeta.
I havent sopat haguérem d'acusar-nos
del crim davant el pare.
El qual sentencià:
—Un dia enter sense jardí!
On heu après aquests instints de cafre?
A la presó, plena de sol, com ens desficiàvem!
I recordo que jo mirava fora,
darrera els vidres de colors,
i sempre n'escollia un de violaci
que apagava, entristia
el verd de les moreres
i l'esclat de les roses.

El germà gran era traçut
en treballs manuals, i el pare
li va comprar un banc de fuster
i un tauler d'eines.
Doncs aquell banc
—caldrà que ho sapigueu— em suggeria
la meva primera obra *literària*
(i ho dic sense vergonya, perquè aqueixa

va ser tan pura
com els borbolls d'un torrentol intacte).
Amb el banc trabucat, potes enlaire,
dues canyes d'escombra,
uns papers d'enfardar blancs, com a veles,
i una bandera de color de rosa,
conjuminàrem un veler fantàstic.
I jo n'era l'intrèpid tripulant,
en Tomaset Barquer.
Al nostre estudi del pis més alt,
unes vetlles d'hivern, potser mitja setmana,
l'heroi representà unes aventures
de mars avalotats, pesques prodigioses,
lluites amb monstres, cos a cos,
i, sobretot, naufragis imminents,
que el marí conjurava a darrera hora
contra tota esperança.
I, extremós fins a la suada,
en Tomaset, sense deixar de viure
de cap a peus cada episodi, no callava:
monòlegs i cançons, renecs, pregàries,
i també aparts, com els bons clàssics.
I els quatre o cinc espectadors,
muts, acorats, ulls rodons;
també a vegades, per excepció, mofaires
—no m'estic pas de dir-ho.
I finalment l'ovació frenètica.

I altres coses semblants.
Perquè ara penso:
¿és gaire bo que burxem en un temps
i en uns records
—bons o dolents, però sempre
darrera els vels de la distància—
que tothom ha passat,
de què tothom disposa?
¿I és prou honrat de fer-ho així
—com jo—, tot corregint i maquillant,
ni que sigui amb pinces
i a fi de bé,
l'esforç de la memòria?
Per què, comptat i debatut?
¿Per a arribar a concloure
que la infantesa
ha estat a penes
un assaig insabut de pàtria venturosa?
¿Quatre jocs sense sal i dins la boira,
remots, incomprovables,
projecte inconscient —miratge dels adults—,
el millor d'una llarga vida?

PREHISTÒRIA

També us volia dir:
jo vaig tenir set dides.
No us enganyo.

Passats els anys la mare m'ho contava:
«Sí, *Juan*, t'ho pots ben creure.
Vam patir força amb tu.
Quina tongada!»

A la primera se li estroncà la deu.
Tant la segona com la quarta
adollaven substàncies aigualides.
La tercera rebia, d'amagat i de nit,
el seu amant, un didot ful, un pinxo
(borratxa consueta;
i és sabut que el vi
que engoleix la nodrissa,
al cap de mitja horeta,
ja pot passar sense destorb
a l'àpat del ninó, amb esperit i tot).
La cinquena, menor, mare soltera,
fou reclamada pels seus pares

(l'entabanà un tractant de dides
i amb ell fugí de casa seva
i dels mals tractes
inherents al seu estat il·lícit).
I la que feia sis
—la mare ponderava:
«Per cert que era *guapíssima*!»—
morí de pulmonia galopant.
Finalment la setena, una troballa:
sana, amorosa, patidora,
justament una mare subsidiària
(i un dia —jo acabava d'entrar en quintes,
metre vuitanta-quatre,
doncs deslletat del tot—,
em vingué a veure, de molt lluny,
una doneta eixuta, pell rostida;
i, els ulls fosos en llàgrimes,
goludament em grapejava).

Quasi totes gallegues,
donzelles enfavades
—o temperamentals!—,
seduïdes per l'amo, el fill de l'amo
o tal vegada pel rector del poble
—maretes de possibles *rosalías*.

Un oncle meu, seminarista i bútxera,
em cridava amb mofa:
«Set dides com els gats!»

I jo em pregunto, ara:
tanta barreja,
tantes xuclades i xarrups en fonts diverses,
passar per tantes mans, braços i faldes,
per tants coixins rosats de carn elàstica,
no pot marcar un destí de tastaolletes?
Què hi diu, senyors, la psicoanàlisi?

Però hi ha una altra circumstància,
i cal parlar-ne.
En una de les pauses més sobtades
entre dos jocs de metes ortodoxes,
vaig ser nodrit, dos mesos
—prescripció del metge—, amb llet de burra,
la més afí a la de dona, sembla
(heus aquí una altra dada del meu passat prehistòric
que encara m'inquieta).
¿He estat, així, germà de llet
de més d'un i de dos
orelluts quadrúpedes
i per afegidura potser guits?
¿N'hi ha per a avergonyir-se'n,
per a acomplexar-se'n?

O potser per a reivindicar-ho?
¿Pot tenir el fet quelcom a veure
amb el franciscanisme
—menor, ho reconec—
que sempre m'ha rondat
i encara em ronda?

SENSE PASSAPORT

Et veig d'escorç, com un empelt de mi,
bessó regat per la mateixa sang,
avui que estic malalt i apaivagat
i penso poc i a poc a poc, i escric
amb un llapis molt curt, cul de calaix.

Ha sortit i se'n va pausadament.
Potser em couen els ulls: fa un sol vermell.
Camines per un erm de la ciutat.
Em veus de lluny, del llit estant.
Ja tornaré. Ja tornarà, si vol.

El bon temps dura poc. No sé què dius.
Aquesta nit et parlaré de tu.
Ai, germà meu, ets l'únic entre tants.
Jaurem plegats, amb febre, ben quiets.

El metge riu amb boca d'or
i ens compta el pols amb un rellotge d'or.
Per això fuges, nu i descalç?
Temo que un altre mal et prendrà el lloc.
Des que sóc dos em sento més antic.

Haig de seguir-te sense passaport?
Eunuc servil, vigila els meus amors
i la carpeta dels gravats obscens.

Tot és jactància, saps?, repapieig.
Digues d'un cop la veritat, germà.
«Els pares van morir. Com és de llei.
Però no queda res, no queda res.
Ni el trull sagrat, ni l'alzinar negrós.
Ni els mallols del vessant assolellat,
Ni el papagai? Eines, on sou?
I l'àvida cosina dels estius?»

I on són els altres, els recents, els vius?
¿Les dames i els senyors del motlle nou,
ara que un virus m'emblaveix la sang?

Jaguem plegats, amb febre, ben quiets.

Déu de la soledat, obre'ns camí.

TIRALLONGA DELS MONOSÍL·LABS

Una llengua avara —doncs rica— em permeté aquesta contribució anticipada al tan plausible programa d'austeritat.

Dedico aquest curiós exercici a Josep Ros i Artigues. Petit senyal d'afecte. I d'especial reconeixement (qui ho pugui entendre, que ho entengui).

Déu

I tu, què vols?

Jo

Doncs jo sols vull
—ei, si pot ser—:

Un poc de fam
i un xic de pa.
Un poc de fred
i un poc de foc.
Un xic de son
i un poc de llit.
Un xic de set
i un poc de vi
i un poc de llet.

I un poc de pau.

Un poc de pas,
un poc de pes
i un poc de pis.

I un xic de niu.

Un xic de pic
i un poc de pac
—o un xic de sou
i un xic de xec.

I un poc de sol
i un poc de sal.
I un poc de cel.

Un xic de bé
i un xic de mal.
Un poc de mel
i un poc de fel.

I un poc de nit
i un xic de por,
i un poc de pit
i un xic de cor
i un poc de crit.

I un xic de llum
i un xic de so:

un poc de llamp
i un xic de tro.

Un poc de goig
i un xic de bes
i un poc de coit.

I un xic de gos.

I un poc de gas.

Un poc del fort
i un poc del fluix.
I un poc de rom
i un poc de fum.

Un poc de lloc.

I un poc de joc
—tres reis, dos nous.

I un poc de groc
i un xic de gris
i un xic de verd.
I un xic de blau.

Un poc de tren
i un poc de nau;
i un xic de rem.

Un xic de vent.
I un poc de neu.
I un poc de rou.

I un poc de veu
—i un poc de vot.
I un poc de cant.
I un xic de vers.
I un xic de ball.

I d'art. I d'or.

Un poc de peix.
I un poc de greix.

I un xic de feix.
I un poc de gruix.
I un poc de carn
i un poc de sang;
i un poc de pèl.
I un poc de fang
i un xic de pols.

Un xic de flam
i un poc de gel.

Un poc de Sant
i un xic de drac.

Un xic de risc
i un poc de rés
—i un poc de rus.

I un tros de camp
i un xic de fruit;
un tros de clos
prop de la llar
amb aus i flors.
I un poc de bosc
amb pins i brins.

I un xic de font.
I un xic de riu
i un poc de rec
i un poc de pont.
I un poc de gorg.

I un poc de mar
i un xic de port.

I un poc de llor.

Un xic de lli
i un poc de cuir
i un poc de pell
i un xic de fil.

Un poc de lluc
i un xic de suc.

I un poc de porc.

I un xic de parc.

Un poc de gust
i un xic de rang.

I a més del meu
un poc del seu
i un xic del llur.

Vull ser: ruc? cient?
bell? lleig? dret? tort?
gras? prim? llest? llosc?
nou? vell? ferm? flac?
bla? dur? buit? ple?
dolç? tosc? sec? moll?
greu? lleu? curt? llarg?
fosc? clar? xaix? fi?
Un poc de tot.

I a més, què vull?

Un xic de seny.

I un poc de temps.

I un xic de món.

I un poc de sort.

I un poc de mort.

I un poc de Vós.

Ei, si pot ser.

JA NO SERÀ UNA ILLA

1962

DEIXEU, amics, que un fatigat escèptic
posi esperança i fe en alguna cosa.

La llibertat tot just ha descobert Amèrica,
hi ha plantat finalment l'aspra bandera.
¿En nom, potser, d'una Catòlica
Majestat (ha! ha!) o d'un trust omnipotent
i fètid de protectors (mal llamp!)?
No, res d'això. La llibertat de Cuba
nià tot dolçament entre la canya
i els bananers, com un ocell autòcton;
covà en secret —així coven les plagues—,
després creixia i es multiplicava
i al capdavall es desfermà, devastadora
del mal amb noms de bé,
bàrbara (potser de barba), hirsuta,
esgarrifosament injusta amb la injustícia.

La gent consolidada, les famílies
de pa, coca i la resta,
les senyores sensibles i almoineres,
els cristians reencarnats,
sempre els mateixos,
del segle quart ençà,

certs subproductes universitaris,
tota la fauna bípeda del dòlar,
posen el crit al cel, al llur, reneguen
—entre coixins i eructes
o en els descansos d'una partideta
de golf de molts forats— i diuen:
Esclafeu la xusma!
Xucleu la taca d'oli
amb bombes hac
(que prou bilions ens costen!).
Intolerable! Inconcebible!
Perilla el nucli de la civilit...

Però la llibertat de Cuba
ja era una estrella amb flames pròpies,
tota roent, que rodarà i que roda
i llança les guspires, filles seves,
que abrandaran Amèrica
en un castell de focs sense artifici,
número fort del gran programa
d'horrendes festes populars
amb tanta sang fecunda
—la sang dels enemics també és fecunda
i ells també, per la sang,
esdevenen a contracor gloriosos!

Un dia Cuba ja no serà una illa.
¡Hermanos, así sea!

MONTSERRAT RIERA

La meva neboda M. R. era monja —no pas contemplativa ni de les que mercadegen o ajuden a mercadejar amb la pietat i l'ensenyament. Morí en acte de servei, estavellada. Tenia vint-i-quatre anys.

DEIA una noia:
Vull servir, vull servir-lo.
On és? No el veig, no el trobo.
Les veus eren confuses.
Es malfiava dels deliquis.
Clausura, badoqueria? Mai.
¿Criar en el llot mental
els fills dels rics? Abominable.

Encara hi ha set coses que la tempten.
La terra és bella, a la muntanya.
Un jove ben plantat que se la mira.
A l'estiu, les platges del Maresme:
fer la braça de pit, ullcluca,
i el fogalleig del sol travessa les parpelles.
No, no, fugim.
A ensenyar minyonets
—nassos de mocs xarnecs—
a l'informe suburbi.

El treball baix i gratuït és una mena
de déu groller, imperiós,
que us embruteix i, mentrestant, us salva.

La noia deia:

Pren-me, qui siguis, com una cosa nova.
Sóc verge, gerda.
Per què no t'aprofites?
Els grans em tenen per eixelebrada,
però sóc sana i amorosa, creu-me.
Explota'm, doncs, esprem-me

Em diuen que d'antuvi
t'ocultes en les nafres
i les fretures del proïsme.
Hi corro, doncs, hi volo.
Si ells ploren, ploro,
però m'aguanto el riure.

Canto, no em sents?, quan frego gibrelletes.
Gairebé sóc feliç perquè t'espero.

No m'enganyessis pas,
i afanya't, tu també.
Jo, fixa't, vaig amb moto,
rabent,
pensant en tu...

ANGELO RONCALLI

Joan Vint-i-tres,
catòlic i cristià,
cosa que molts no han entès.

(De les «Cobles de Joan XXIII»)

Pujà els graons del tron
feixuc, però eixerit
com un infant madur,
i beneí el ramat amb la creu més senzilla.

Els llavis prims, exsangües,
flor marcida en els anys i els afanys
de la paraula amorosa i graciosa,
somreien feblement.

Tristos i ardits, els ulls
miraven aquest món quasi perdut
amb l'esperança d'un fidel antic
que vol salvar —i salvar-se—
per la dolcesa.

De dalt de tot estant
somiava com mai
la justa, absurda pau
que tan sovint temptà
el seu orgull d'home de seny,
de caritat,
i alegre, vívid, sorneguer,

arrecerat al Crist per sempre
—i res dels fums d'un vice-déu—;
i dubtava d'entendre
l'espessida sordesa dels elegits (no riguis).

Però ell era de tots,
mestre i germà de savis i donetes
i amic de pecadors com ell i els altres;
sant per dret natural
—i no pas en mèrits d'una victòria ascètica
que eixarreeix el cor—:
el pastaren d'un fang fet de farina bruna
i aire de cel i aigua de pluja
i el sol llunyà;
amb l'eixut i les plagues
—i potser a prop el mateix Diable.

Bona xeixa, redéu.
Sitja fugaç del món.
Tot blanc de llum,
i no pas per la vesta burocràtica,
vana disfressa en d'altres.

Qui sap si ell també ens enyora.

ELS BLANCS I ELS NEGRES

Els blancs són fills de Déu i hereus del cel.
Els blancs, flors de la Providència,
trafiquen amb carn negra.
Els blancs viuen dels negres,
prosperen i se xalen amb el panteix dels negres.

Els blancs tenen fills blancs:
les senyoretes blanques,
rosades, delicades, tan sensibles,
sovint, cada primer divendres,
s'apiaden de llurs negrets més negres
—i d'amagat llegeixen *La Cabana*
de l'Oncle Tom, amb llagrimetes.
I uns blancs greus i suaus,
de vesta negra,
prediquen, per Nadal, que els negres
són animetes del Senyor *sub conditione*.

Els blancs espremen tot el suc dels negres,
a escarns i a fuetades,
fins al darrer sospir dels negres.
Els negres canten per als negres
llurs penes i fatigues

i treballen com negres
per la Blancor Honorable
tan ben plantada en cada hisenda,
al cor de la família: -
senyores mig mestresses mig bagasses,
tanys rossos i esportius,
cavalls i ocells i gossos,
i esclaus de luxe negres.

Però arriben temps nous
i a poc a poc les coses es temperen.
Si els blancs són blancs per la divina gràcia,
per la mateixa gràcia graciosa
són els negres negres.
I heus aquí que els negres
ja canten per als blancs.
I els blancs, tan enginyosos,
amb la suor dels negres
ben amanida, ben pasteuritzada,
conjuminen i disseminen a l'engròs
l'Universal Beuratge Tèrbol,
conhort dels negres,
refrigeri dels blancs
en les pauses del control dels negres
—dels negres negres i dels negres blancs.

Tot rutlla, tot progressa
com estava previst

pels taumaturgs
de l'àmplia Democràcia.

Déu és blanc... qui ha dit no?

El món ja era ben fet el setè dia.

BALLETS RUSSOS

QUE els homes de bona voluntat us beneeixin.
Joia, salut i jovenesa,
ah, doncs bellesa.
Aquest és el model i no pas l'altre.
Aquesta és la litúrgia alleujadora.

(¿Per què us han dut, oh infants, a llur Liceu,
antre estantís de vanitats romanes?)

Ni els vostres mandarins
amb llur matusseria dreturera
no us han pogut banalitzar, malmetre.

Oh *santa* Rússia, mare d'aquest poble
únic i múltiple, gerd i remotíssim,
a tota prova inviolable,
que dansa i salta, vola,
oneja i s'encabrita
com la mar, com els cérvols,
els blats quasi madurs, les orenetes.

Sou experts sense llast, doctes
i alhora graciosos, i admirables
com les flors covades per la neu;

atletes sense bíceps,
lliurement i alegrement submisos
a la llei d'unes pràctiques
modestes, però dures i segures,
per a un treball sagrat i inútil.

Sou el fulgor de milers de mirades,
que heu retornat —una hora— a llur puresa.
Epifania d'un amor enorme
i d'una fe senzilla, gratuïta, generosa,
sense dogmes ni mística
—els uns i l'altra
engendradors de crueltat
i sang vessada.

HOMES, GUERRES, DÉUS

Doncs sí.
El vostre enemic és l'home blanc,
cristià, civilitzat.
No en teniu d'altre.
És el vostre enemic en pau i en guerra.

En pau, l'escuma pútrida
del progrés blanc: Hong-Kong,
prostitució, joc,
alcohol, drogues,
capelles, capelletes
on uns apòstols càndids
us ensenyen a ser bons com nosaltres.
És un petit mostrari.

I així que les finances ho aconsellen
ja se us llança damunt
tan prepotent, tecnòleg i estadístic.
Us desnia, us acaça
fins a l'extermini
i àdhuc desfà la geografia
de les contrades míseres
on vau néixer,

on vivíeu i moríeu
a la vostra manera miserable.

Però vosaltres
el combateu com vibres a la jungla:
que la voraç blanca justícia
—sempre al servei del dret de tots els pobles—
us ha fet sanguinaris, bestials
com les armes dels altres,
però a una escala, ai las, ridícula.

Ara temps ha que sou la subsistència,
menyspreada i alhora cobejada,
que el monstre de la pau reclama.
Sou necessaris, pobrissons,
als clans del cim. Sense vosaltres
no els lluiria el pèl, als driopitecus
—els peus ensabatats damunt la taula—,
i els llombrígols de les primeres dames
no foren potser un súmmum
de pulcritud afrodisíaca.

I Déu, què fa, què pensa mentrestant?
Potser «es passeja per l'Edèn
a l'oreig del capvespre»
per matar el temps, sí, sí: matar-lo!
¿O s'acontenta amb inspirar
les plomes burocràtiques
dels astuts torsimanys del postconcili?

¿O, esportiu, sobrevola el vol a Fàtima,
tot dient-se a penes:
«Bé cal fer alguna cosa»?

I els altres déus, els pàl·lids,
els de les barriades grogues
¿és que ja els basta
l'escalfor periòdica
d'unes torxes humanes?

I tanmateix no és inimaginable
que tres deuets de bona fe i poc lluc
vagin pel món encara,
a peu, el sarró en bandolera
—com Jesús i la seva colla—,
poble per poble
a la recerca d'una bona persona
—només una—
que justifiqui
el replanteig de tot
partint pràcticament de zero.

(Els tres beatniks somien sota un pont.)

GRÀCIES

Ha estat carn indefensa i ploranera.
Ha estat vida senzilla, enlluernada.
Després la ment treballarà, neòfita,
amb abrandats impulsos d'esperança,
de fe bamba.

Abocat al país salaç i màgic.

Però ara ja és adult.
Ja pensa en ell mateix
en funció de l'altre.
Calcula el salt de tigre
o la lliscada de serpent,
mentre somriu, bon jan, per a la galeria.

Vegem-lo.
Vegem-nos.

Professor vacu dalt l'estrada.

Davant la plebs, tribú bandarra.

Potinejant privadament els somnis
de l'*amor*, la família.

Un jornaler podrit d'enveja.

Un sorge armat de covardies.

Un mistagog pedant o mansuet: no dringa.

Un mercader. Ja basta.

Un histrió maquillat d'ànima.

Poeta de bunyols o de *missatge*.

No, no tot és malícia:
el mirall ens enganya.
Alguns en solitud es deixuplinen,
però, purgats, recauen
més ferms que mai: cal *ésser*!

I, doctorals, amb unció o amb ira
denuncien la brossa.

I els humils? De cent mil, una vegada
és virtut la misèria.
O vanitat o gelosia?

Moneda falsa. Farsa.

Més enllà del cadàver
—cera dubtosa o vella,

tan casolà, mudat, massa correcte,
escultòric adorn del dormitori;
o retort i sagnant,
inflat o trossejat, a la intempèrie—,
només la mort ens salva del ridícul.
La mort, ella mateixa, és genuïna,
decisiva, fidel i seriosa.
Ben nostra.

Al capdavall, doncs, gràcies.

POBLE MEU

Poble meu (tenim dret a dir *meu*?),
gent humil, mesquinets, plebs illusa
a qui una ombra de luxe enlluerna
i fa inofensiva, mestissa,
i deixa indefensa.
Per escreix, la TV,
incessant, us injecta l'enveja.

No accepteu donatius, res d'almoines.
D'on surten les misses?
Amb els vostres estalvis
—suada avarícia dels pobres—
rumbegen els bancs *populars*
i remenen milers de milers
i se n'unten els dits Benemèrits
(els càrrecs —diu— són honorífics;
bé, però, qui serveix les comandes?)
i alcen pisos de gala per als fills ben triats,
que poden concloure:
—Papà, com que em caso vull casa!

I vosaltres, qui sou? I quants sou?
Mireu-vos, compteu-vos primer;
de seguida apresteu-vos!

No cal pas vessar sang:
tota sang té una mare.
No cal pas malmetre, desfer:
només refer, que tot és vostre.

Cal només voluntat, unitat,
potser un xic de paciència,
molt de seny i un mot d'ordre legítim.
I obeir-lo, complir-lo!

Encara heu d'aprendre la força del nombre!
La implacable eficàcia
d'un *no*
just, compacte i unànime!

Arrenqueu-vos la bena.

CARTES QUE NO LLIGUEN

No vinc pas a portar la pau als homes,
no duc la pau, sinó l'espasa.

Paraules clares com la llum del dia
i, com les flames, amenaçadores,
com els borbolls d'una ferida roges;
i que no poden ésser desmentides
—joc net, pastors, escribes!—,
palliades, o tergiversades,
ni pels papistes ni pels antipapistes.

Savis, mestres, cabdills,
modèstia, seny i consciència!
Partiu, si us plau, només
de l'home tal com és.

La resta, vuits i nous
i cartes que no lliguen.

EL MALSON

La història dels temps
¿fóra potser el malson d'un déu
que s'adormí quan l'home es desvetllà
(*variant:* que al cap-al-tard del sisè dia s'adormí)
sobre el costat esquerre?
I encara dorm, sempre inquiet.

Només així resta explicada —diuen—
tanta inversemblança,
aqueixa sublimada fantasia
en la invenció del mal
—i la tan mòdica invenció del bé—,
del dolor historiat, infatigable,
dels odis, cobejances i falsia,
de la fam i també de les fartades,
de l'estulta mansesa dels innúmers,
de la fe i l'esperança gratuïtes.

Quan se n'adonen —ja era hora—,
uns fidels, més aviat malvistos
als cercles alterosos,
clamen amb veus urgents, d'angoixa:
Cal despertar-lo! Desperteu-lo!

Callen, però, tots els de dalt;
silenci de l'orgull o del temor;
potser massa aqueferats:
vanitat i luxúria
—som així els homes—,
guerres i negocis,
viatges, diplomàcies de luxe,
encícliques verboses i congressos.

Al capdavall el «Cinc Costats» proposa,
espartà, funcional
i de bona fe, sembla,
l'únic mitjà —diu— congru:
Engeguem la Tercera, la Vençuda,
sobtadament i a tota escala.
Ja que aquest cop,
paraula de tecnòleg!,
amb tant retrò no dormirà ni el déu!

TAULA RODONA
DINS UN MIRALL BONYEGUT

Toqueu la campaneta.

(Un petit grup de pressió:)
I pel futur dels nostres fills!

Què criden?
Advertiu-los, si us plau,
que per ara no ens calen
suggeriments ni estímuls.
Bé, doncs; anem per feina.
Ara direm,
ara farem,
ara decidirem.

Jo dic.
Jo crec.
Demano...

Silenci.

Demano la paraula.

Ordre, silenci.
Toqueu la campaneta.
Cadascú trobarà dins la carpeta

un full de paper on consta
la clau de l'acta.
I la de l'ordre:
l'ordre del dia.
Són xifrats.

Xifrats?
Xifrats?
Xifrats!

He dit clau.
He dit acta.
He dit ordre del dia. He dit xifrats.

(Rumors, botzinaments.)

Ho aclariré.
Els noms dels temes,
dels problemes,
els epígrafs, les rúbriques, els títols
de les propostes, dels esquemes,
dels reports i els informes,
en un mot, les paraules
—signes embotornats de les idees—
ens afecten, fereixen a vegades,
són massa crus, o massa implícits
—o explícits en excés—,
apassionen, ens sensibilitzen

o remouen potser
interessos estranys a la matèria.

(El petit grup de pressió:)
I pel futur dels nostres fills!

Uixer, pregueu-los
que no mediatitzin.
Doncs, deia:
cada proposta, cada tema
és expressat amb sigles:
lletres, xifres, símbols abstractes.
(Condescendent.)
Ai, la literatura és corruptora;
ho sabem tots per trista experiència.

(El secretari llegeix l'acta
del consell anterior.)

Aprovada?

Demano la paraula.

Si us plau, cenyiu-vos.

L'apartat segon no reflecteix, observo,
prou fidelment els acords presos,
i certes dades han estat transcrites
erròniament.

No és pe tres te, sinó te dos pe.
No és hac sis vuit tres te,
sinó jota set cinc te ema.
Així mateix és inexacte
la referència xeix.
Les xifres dels ququ
són les següents: vuit ela, vuit vuit efa.
Etcètera, etcètera. *
He fotocopiat aquestes dades
del fitxer mil tres-cents de l'A. E. O.

(L'orador mostra
un paper groc als circumstants.)

He dit.

(Estossecs. Murmuris.)

Assabentats. Constarà en acta.

Els Trenta, som els Trenta!
En nom del Poble
la sessió és oberta.

* Traduït al llenguatge vulgar: el món esmerça 50.000.000.000 de dòlars en la fabricació de bombes atòmiques. Les existències actuals sobrepassen la xifra de 40.000 artefactes, i 20 bastarien per a polvoritzar el nostre planeta i els seus companys de sistema. Mentrestant, dos homes de cada tres no mengen, el nivell mitjà de la vida humana a gairebé tot Àsia és de 27 anys; de cada 10 infants que neixen al Brasil, només 4 arriben als deu anys; el 80 % de la riquesa del món es troba en mans del 12 % de la població total del globus terraqüi, etc.

Punt primer i únic:
zeta zeta deu.

(Pregunta el secretari:)
Essa nou o doble ve tres?
(El secretari repeteix la pregunta.)

(Un minut de silenci.)

La votació serà quasi-secreta.
Vull dir que cadascú
ha de firmar el seu vot.
Les paperetes seran dipositades,
davant trenta notaris de l'il·lustre col·legi,
a la caixa forta
del meu refugi asísmic i antiatòmic.

(Els Trenta voten.
Hom procedeix a l'escrutini.)

(El secretari:)
Resultat:
Essa nou: onze.
Doble ve tres: nou.
Deu vots en rosa.

Demano la paraula!

Bon dia, consellers.
I Déu damunt nosaltres i damunt el poble!

(Per la TV un locutor ben neutre,
sobre un fons bistre de pintura abstracta
i un altre fons de música concreta:)
Fracassades les vies de l'entesa,
en ús dels set poders
lliurement atorgats pel Poble
i en defensa
del futur dels nostres fills
(música melòdica),
l'Honorable Màxim
acaba
de pitjar
el Botó
de la Sala Dalí a la Casa Negra.
Avui, dia tretze de tretzembre.

(Una locutora rossa, andròginа, de veu canora:)
Per primera vegada a la història, les operacions seran executades exclusivament per uns pocs i molt reduïts equips de tècnics professionals especialitzats.
Els tres exèrcits romandran íntegrament i tranquilla a llurs bases. No serà mobilitzat cap reservista.
Treballeu, dormiu, xaleu-vos: els Trenta vetllen.
I Déu damunt nosaltres.
(Uns quants compassos de «La Marsellesa» en blues.)

HOM ENGEGA LA METAFÍSICA

BIBLIOTECA DE CATALUNYA
BC

Els mals que ara sofrim,
tan abundosos, tan complexos,
són només els efectes,
difosos i ramificats,
de poques causes remotíssimes.

Per exemple:
la por davant la mort,
i la supèrbia i l'esperança vàcues.

Si la carn es podreix,
l'ànima no, que és immortal
i cal salvar-la
de càstigs eviterns
per a un benviure sublim, immoridor.

Ànima i cos?
Distinguo gratuït i temerari!
¿Per què no s'acontenten, més sensats,
amb parlar solament de vida i mort,
fenòmens certs, universals i públics?

Però ca!
Hom havia engegat la metafísica,

malsons i somnis per a tants
i també, qui en dubta?,
instrument de poder en mans dels llestos.

I pensar que l'home és una bèstia
tan desenvolupada i enginyosa!
Especialment apta per al dolor,
però capaç de gaudi com cap altra!
Si s'hagués mantingut més bèstia,
més natural i genuí,
hauria estat potser feliç
—proporcions guardades—
entre totes les bèsties.

Avui les seves armes
—que foren defensives a la jungla—:
intel·ligència, pensament, magí,
sensiblement amonstruïdes,
l'arrosseguen
—no ho nego pas, amb èpica grandesa,
descomunal teatre de masses—
cap al seu propi anorreament.
Ara ja, tururut!
Fes-li un nus a la cua!

Així pensava amb veu molt baixa,
tot sol, de cara al mur,

un vell seglar
no pas de gaires llums,
de mala jeia,
però ben treballat
pels dies i les penes.

BONDAT DELS HOMES

Hi ha homes i dones bons.
M'ho han dit, i val més creure-ho.

Però no sé si llur bondat és meritòria,
si són només bons com el pa,
si són d'aquells als quals
és pecat fer-los mal.

Però hi ha bona gent, diuen.

Ara: si són homes i dones
dels que pensen i judiquen,
avaluen, confronten i es capfiquen,
no ho sé; d'això, ningú no en parla.

¿Disposen de *potències:*
de memòria,
d'enteniment,
de voluntat?
Són imaginatius?
Tampoc no ho sé.

Llur bondat ¿és un fenomen natural, tot just,
com la dolçor del sucre,

la salabror del mar?
¿Depèn només de llur matèria,
són de bona pasta?

Però hi ha bona gent.
Tothom ho diu.
Tanmateix també diuen
que, ben mirat, no abunda gaire.

Homes i dones bons.
Admetem-ho, en principi.
Però aclariu-me, si us plau, un altre punt:
aquesta gent ¿ha de combatre
passions violentes,
i les injúries, els escarnis, els torts
els fan bullir la sang,
ni que sigui per dins?

Vull dir: són homes acabats?
Pròpiament dits?
Són *homes*, en un mot?

Perquè jo, que no he tingut la sort,
per ara, de conèixer-ne cap,
he tractat, en canvi,
gossos bons, com a tals,
dels que no s'hi tornen;
no ronquen ni remuguen
i es poden morir sols,

de fam, de fred, d'una ferida,
a poc a poc, quiets, quasi en silenci,
vora un camí perdut.

Alguns homes, algunes dones,
bons i dolents alhora,
m'ho diuen:
hi ha dones i homes bons.
Fóra bonic de creure-ho.
Però no puc. Ni vull!

Hi ha homes i dones, és ben cert.
Potser, de sacrifici, molts d'ells,
un dia, sí que en són capaços,
i de misericòrdia, sense abús
—dòcils, al capdavall,
a veus recòndites del *cor*.
Doncs bé: la resta tant se val.
Així són homes i dones, i ja basta.
Homes com tu, com jo, com l'altre.
Aquesta, si més no, serà la meva fe
—la meva fe beneita.

Respiro, respireu.
No és hora encara de tirar l'esponja.

TEMPS DE DIALEG

Tot aniria bé si no teníem
aquesta ràbia al cos,
si ens resignàvem a un destí d'ovelles:
la vida de ramat, el gos d'atura,
el roc que brunz arran d'orella
o que t'encerta, llançat amb massa traça.
Oi que sí?
Tot rutllaria si no ens torturàvem
amb reflexions,
recances i esperances,
i remugant venjances.

O enveges.

I enveges, potser sí.
Enveges: o tots frares o tots lladres.

Jesús va dir...

Sí, prou. Allò de l'una i l'altra galta,
que hem d'estimar els qui ens persegueixen.
I tornar mel per fel.
I que no ens cal escarrassar-nos
pel menjar i el vestir;

que si et roben la capa,
a més, facis present de la bufanda al lladre.
Per què heu deixat de predicar-ho, això?
Admeto que el programa
té poca cosa de catòlic
—diguem res.

Escolteu: volia recordar-vos...

Allò altre del camell i de l'agulla?
O l'aclarida, a vergassades, dels mercaders?

Tampoc. Pensava en el sermó de la muntanya...

Ah, sí. Les benaurances.
I en les malaurances, no hi pensàveu?
Només el Lluc, bon jan, ens n'ha fet cinc cèntims;
els altres, muts.

Però Jesús...

Jesús, el vostre, no l'entenc.
Massa bonic. Tot lliga.
Ens el cuineu. La panacea.
Jesús, el veig i em fa una pena!
Me l'estimo perquè ell *també m'estima.*
Prou mudava la música i la lletra,
però no se'n sortia.

Era dels nostres, sí, però es trobava
condicionat pel medi i per la conjuntura
—ho diuen així, ara.
Sovint, destarotat, improvisava,
es contradeia,
o s'encongia, o s'embalava.
Massa poders: el Pare,
i el Príncep d'aquest Món,
i encara el Cèsar.
A cadascú, el seu.
Trobo que són molts compromisos.

Heu sentit campanes...

I tant, i tant si n'he sentides!
El cas és que ningú no en treia l'entrellat.
I ell fracassava.
Ara mansoi, afectuós, suavíssim,
adés s'enrabiava i maleïa.
Demagog de l'amor —diria jo—,
míser atleta públic de la pobra justícia.
Geniüt, impacient i sempre amb presses,
anava curt de temps
—l'ha vist bé el Pasolini—,
la missió del Pare l'empaitava:
salvar el poble, el seu poble,
gent mesella, gent fofa
i embrutida, pobrets!

Jesús, tot ell, cremava
d'un amor impossible.
Veieu? Era ben bé dels nostres.
Profeta en terra de profetes,
no renegava pas la Llei,
però la Llei l'entrebancava,
li venia estreta.
Apostrofava els Mestres
iradament, frenètic.
Es jugava la pell,
prou que ho sabia.
I, pas darrera pas, s'acarrerava
fatalment a una fi afrontosa.
Al capdavall va morir com un home.
El van deixar tot sol, quina vergonya!
Llançava en l'agonia, entre tortures,
pregàries, queixes, improperis,
i un udol terrible
li va rompre l'alè.
És una història estranya, com n'hi ha poques,
tremenda, enrevessada.
Era ben bé dels nostres:
sempre la pitjor part.

Digueu també
que ens redimia amb sang divina
i que triomfava gloriosament
de la mort, del pecat, de la...

Ep, jove, cap aquí no us segueixo.
Va ser un jueu com una casa.
I sense anar més lluny, compteu!,
l'Adolf plantava, no fa gaire,
sis milions de creus de carn sacrificada
in memoriam d'aquella.
Voleu un holocaust més massís?
Quin honrament tan esfereïdor!
I no pas vostre.
Ai, com empal·lideix
tot el martirologi!
I un joc de nens,
el vostre Sant Ofici!

Desvariegeu, desvariegeu!

I si ho feia a posta?

Jesús...

Sí, sí, pobret Jesús!
Podeu cridar ous a vendre!
Els primers segles
va ser la fe, l'amor i l'esperança
dels aculats, la pobrissalla.
Valia més ser màrtir crèdul
que esclau sense remei, no us sembla?
Però després, a mans dels amos,
la fruita es va podrir...

Em permetreu que parli, que defensi...

Ja us faig perdre prou temps.
I picaríeu sempre en ferro fred.
I ara, una cosa.
Un no és ningú, però ha viscut
malament i pitjor,
al sol i a l'ombra, ja m'enteneu,
i un ha viatjat, per força!,
i un ha tractat persones
de tota llei, i un ha llegit
llibrots i llibres, de blancs i de vermells.
Doncs escolteu què us aconsello:
que abandoneu la ciència
i mateu puces amb la teologia.
Veritats revelades en tela de judici?
Cerqueu el regne
i no els afegiments
—la justícia del món,
la pau del món,
el regiment del món—,
que aquests assumptes no us pertanyen.
Deixeu-nos-ho.
I això que —trista gràcia!—,
cada trimestre, en passar llista,
som més escassos.
Potser ens delma l'enveja.
Però, deixeu-nos-ho.

Ja mirarem d'espavilar-nos
—o hi petarem—,
nosaltres, gent del ferro,
d'ungles i dents i bilis negra acumulada.
Doncs bé, escolteu-me:
No us poseu al dia!
Mentrestant, *ells*, que creguin,
que creguin en miracles
passats, presents, possibles.
Parleu-los en llatí, o en grec:
impressiona, meravella
i —cosa estranya— dóna confiança.
Solemnitzeu, guarniu-vos
i que un núvol d'encens us distancii:
des que l'home és home, màgia.
Alimenteu *llur* fe, no en tenen d'altra.
¿Per què oblideu que aquells tarats,
els tristos i afligits de Galilea,
i fins i tot els Dotze!,
eren també uns devots ben utilitaristes?
Respectem els hereus de la ignorància,
l'egoisme innocent,
l'estúpida puresa
dels pobres d'esperit;
criatures sagrades, intocables.
Innombrables.
Són els salvats —com els infants—:
Jesús mateix els envejava.

Al capdavall, potser són ells que ens justifiquen
a tots: vosaltres i nosaltres.
Penseu-hi: encara us resta, pel cap baix,
mig segle gras d'esquemes clàssics.
Cap viu! No us tireu terra als ulls.
¿O per ventura
cerqueu, a gratcient,
de quedar-vos en quadre més de pressa?

Germà, germà...

El pap era tan ple!
I ara que hi penso:
¿sabeu què deia aquell bonàs,
ja decebut del tot?
Doncs deia:
«Oh Crist ressuscitat, ¿per què
no baixes i no regnes?
Si no, perdrem la poca fe.
Sovint somio que Jahvè
torna a agafar les regnes!»

No em voleu escoltar, sou molt xerraire,
us tanqueu a la banda;
i el diàleg...

Sí, m'he esplaiat...
Ja ho teniu tot fet, vós?

Avui, diumenge, també treballotejo;
profano el dia —clamen els escribes.
(«Orate frates,
jo amb esclops i tu amb sabates»,
remugava un menjacapellans del barri.)
Compteu: la dona, tres fills i mig,
l'avi tolit,
la sogra malaltissa
—quina plepa! No fa ni deixa fer.
Deixem-ho córrer.
Perdoneu-me, doctor, si us he faltat sense voler.
Avant!
I gràcies.

BONDADÓS SUÏCIDI DE CIRCUMSTANCIES

Aquest plàcid monòleg, gravat en disc en les tres llengües universals, amorosirà l'agonia dels pares legítims, naturals i putatius de la Bomba.

DEIXA'M tranquil, no m'amoïnis.

El món d'avui no em plau,
tampoc jo no m'agrado;
no quedo bé.
I em trobo extemporani (intempestiu),
incompatible, estèril,
supernumerari.

Ningú no em necessita.
Tu tampoc.

Davant tanta barreja,
tanta discordança,
tantes impaciències,
pífies particulars i universals,
i terboleses; i elacions,
vanitats, i tantes ínfules
i tanta tanta trampa
—compreses, ben entès, les meves—,
dimiteixo el meu càrrec de proïsme
irrevocablement.

Si et plau, de tant en tant,
tres cops el dia,
porta'm un vas d'aigua.
Aigua fresca, lleugera, de font
—però no pas, pels déus,
de Canaletes.

Dormiré, dormiré.
Espero encara somnis bonics, exhilarants.
Temo els malsons, és cert;
sense control,
van massa lluny i massa endins
en la malevolència masoquista.
Però cal arriscar-se.

D'altra banda combatré l'insomni
amb pensaments feixucs,
evocant temps dolents,
cridant a la memòria
fracassos, grans papers ridículs,
vergonyes doloroses,
pecats (vull dir transgressions)
inútils, perpetrats en fred,
i fins porcades deslleials, bé que no gaires.

Cansat de tant de pes m'abaltiré.
I després, un moment, a penes lúcid,
em podré sentir lleu com una volva.

Sempre en la penombra.
Els ulls dolçament closos.
Oblidaré qui sóc, qui era, on sóc.
Les mans ben lluny del cos
per ignorar-me'l.

A poc a poc sabré aprendre de morir-me
com un sol de posta d'estiu,
serena però ben senzilla,
en horitzó marí.

M'aprimaré,
les hores xuclaran
tota humitat, de pressa.
S'imposarà la calavera duradora.

No em queixaré, t'ho juro.
(Si em telefonen, si em visiten,
diràs: "És fora.
No sé quan tornarà".)

I no, no tornaré.
Se m'enduran. Inevitable.
Pesaré poc, si rebaixeu la tara.

Ningú no plorarà.
No ploraràs.
Una fi tan sàvia,

tan neta, dòcil, bondadosa,
covada i experimentada,
més aviat és admirable.

Serà —passeu-me la immodèstia—,
serà un èxit.
Tinc amanits els mots postrems:
"Bravo! Bi! Bis!"
Com un eco vostre.

Sí, és una mort que jo mateix
desitjo repetir;
per això fins i tot suportaria
—prèvia, forçós antecedent—
una altra vida tan bèstia com la meva.
Sí, bèstia, ho certifico: bèstia.
(Cal descomptar només
les temporades que estava enamorat,
malalt, i foll, i combatent d'amor,
nauta feliç, nàufrag secret de breus amors
—diria potser un poeta.)

ASSAIG DE PLAGI A LA TAVERNA

Al sempre admirat Salvador Espriu;
si cal, amb disculpes.

Oh, que avingut estic amb la meva
petita, esclava, poc sortosa terra,
i com em recaria d'allunyar-me'n,
sud avall,
on sembla que la gent és bruta
i pobra, accidiosa, inculta,
resignada, insolvent!
Aleshores, a la taverna nova, els companys dirien
fotent-se'n: «Com qui s'agrada de la lletja,
així el lluç que pica un ham sense esquer»,
mentre jo, encara prop, pensaria
en les velles fretures i confiances
d'aquest meu tossut poble.
I, ja tot sospesat, recularia
per restar aquí fins a la mort.
Car, fet i fet, tampoc no sóc tan ase
i estimo a més amb un
irrevocable amor
aquesta meva —i nostra—
bastant neta, envejada, bonica pàtria.

CANÇONETA FOLK DEL NOU POBRE

Al senyor Ramon d'Abadal

DONO gràcies al destí
i a la meva poca traça
perquè un dia, a mig camí,
em deixaven sense un bri.

A pesar de tantes noses
em veig força independent
i més lliure que el torrent
que té marges i rescloses.

Ara sento pietat
dels companys que han fet fortuna
en diner i en potestat,
presoners de llur estat.

I no estic pas poc content
del treball obligatori
que m'imposa un deure urgent
com a tanta i tanta gent.

Pas a pas, i no de bou,
cada mes em gasto el sou;
em ve just, però en tinc prou.

No estalvio ni faig deutes
(tret que em sagnin terapeutes).

Així em trobo més a prop
dels petits que el gran menysprea
i com ells aguanto el cop
i rebullo per la *idea*.
Hi ha qui em diu: «Ets un esnob».

Però el cas és transparent:
ja no sóc terratinent,
ja no puc fer testament,
hissa, hissa, hissa, hissa!
Net de cor i de calaix,
tiro dret, no de biaix.
Ja no cal que vagi a missa!

DARRERES PARAULES A RAFAEL TASIS

Te n'has anat a la francesa
—des de París—, de sobte, Rafael.
Algú et poà cap a un estel
on tecleja el lletrat a tesa
delicioses màquines de ploma.

Adam, allí, no menjà poma
i per això, com tu, té la mà estesa
i la pensada neta i soma.

Els mots són música, són llum;
no sonsònia, cant, flam sense fum.
I els llibres són alats, oberts,
poètics, però alhora certs;
i potser volen tot cantant les glòries
i tot contant històries
de cada tros petit de món,
en alguna galàxia, qui sap on.

Tothom escolta i mira somrient.
Tothom és bon client,
la feina, dolça i pura; no hi ha pressa.
Tot el que hom desendreça, sol s'endreça.

I les *fonts* ragen a l'abast,
com un joc de sorpreses.

I cent mil llengües són enteses
de tothom, només al primer tast,
per amor, com volia Ramon Llull
—una babel a l'inrevés
ara, després i sempre més...

I no cal estampar, ni corregir, ni girar full.

No has fugit, Rafael, no has desertat.
Algú t'ha arrabassat
per a un exalçament i un premi.
Ben provada tenies la virtut.
Massa t'havíem espremut
els companyons del gremi.

JACULATÒRIES DEL CENTENARI

Infim homenatge a Pompeu Fabra, tot pensant que el mestre no era precisament un líric. Li agradaven els versos mnemotècnics.

VIDENT, audaç, ànima dreta,
feina neta,

en un país que renaixia
tot fent via,

emprengué sol la gran comesa
mal compresa,

i a un desmanec, ja vell de segles,
donà regles;

i sempre ho féu amb un somriure
d'home lliure

que el lliure albir d'altri respecta,
circumspecte.

Sent enginyer d'enginy flexible,
molt sensible,

un pont bastí per la cultura:
llengua pura.

Perquè sabia de convèncer
pogué vèncer,

dictador amb seny i sense sabre,
mestre Fabra.

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

INDEX

Als meus vells i nous amics 5

Excuses, per Joan Oliver 7

Notes provisionals sobre poesia 13
Edat antiga 17
Prehistòria. 27
Sense passaport 33
Tirallonga dels monosíllabs 37
Ja no serà una illa 47
Montserrat Riera 51
Angelo Roncalli 55
Els blancs i els negres 59
Ballets russos 65
Homes, guerres, déus 69
Gràcies 75
Poble meu 81
Cartes que no lliguen 85
El malson. 89
Taula rodona dins un mirall bonyegut 93
Hom engegà la metafísica 101
Bondat dels homes 107
Temps de diàleg 113
Bondadós suïcidi de circumstàncies 125
Assaig de plagi a la taverna 131
Cançoneta folk del nou pobre 135
Darreres paraules a Rafael Tasis 139
Jaculatòries del Centenari 143

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

Dipòsit Legal: B. 28603 - 68

Estampat als
Tallers Gràfics Agustí Núñez
de Barcelona
Novembre de 1968

ANY DEL CENTENARI DE POMPEU FABRA

BIBLIOTECA D
10015